

آموزش دانشگاهی درباره رادیو

● کریستوفر اچ. استرلینگ
مترجم: مینو نیکو

بررسی‌های جدی در این زمینه شد. این امر نیز مدت‌ها قبل از آنکه دانشکده‌های حقوق در مورد این موضوعات واحدهای درسی ارائه کنند، اتفاق افتاد. پیشگامان رادیو بین سال‌های ۱۹۲۷-۱۹۲۸ مجموعه‌ای از سخنرانی‌ها را به عنوان بخشی از واحدهای درسی سیاست تجارت، در دانشکده امور بازرگانی دانشگاه هاروارد (harvard school) ارائه کردند.^(۱)

خیلی زود منابع علمی بیشتری ظهور کردند. اولین مقاله علمی در سال ۱۹۳۰ در مورد رادیو در یک نشریه چاپ شد، زمانی که شرمن لاتون (sherman lawton) در مورد «اصول گفتار مؤثر رادیویی» بحث کرد، در صفحاتی از فصلنامه گفتار (quarterly journal of speech) به چاپ رسید.

دو سال بعد، او مقاله‌ای را در اولین کتاب درسی دانشگاهی در مورد رادیو، با نام **گفتار رادیویی** (radio speech)، تکمیل کرد. واحدهای درسی اولیه در دانشگاه‌های دیگر، معمولاً در گروه‌های زبان انگلیسی یا گفتار ارائه می‌شدند. نتایج یک تحقیق پیمایشی اولیه در سال ۱۹۳۳ نشان داد که ۱۶ کالج و دانشگاه، حداقل یک واحد درسی در زمینه رادیو ارائه کرده‌اند. در سال ۱۹۳۷ اولین کتاب درسی جامع در زمینه رادیو منتشر شد که طی دو دهه، چهار بار به تجدید چاپ رسید. این

طراحی برنامه درسی و مدارک تحصیلی دانشگاهی

یکی از مقیاس‌های اندازه‌گیری میزان اهمیت موضوعات اجتماعی، انجام تحقیق و ارائه واحدهای درسی (یا حتی مدرک تحصیلی) در آن رشته توسط مدارس عالی و یا دانشگاه‌ها است، آن هم زمانی که یک موضوع و در سطح گسترده تجاری شده مورد توجه عامه مردم قرار می‌گیرد - همان‌گونه که در مورد پخش رادیویی در اواسط دهه ۱۹۲۰ اتفاق افتاد - به مسئله‌ای حساس تبدیل می‌شود. همان طوری که مطالعه در زمینه ارتباط جمعی، با اولین برنامه‌های دانشگاهی در زمینه ژورنالیسم مطبوعاتی، در اوایل قرن بیستم شکل گرفت. اما پخش رادیویی، به دلیل تأکید داشتن بر سرگرمی عمومی، موضوعی کاملاً متفاوت بود.

شاید تعجب‌انگیز باشد که بدانیم اولین پایان‌نامه دکتری در مورد پخش رادیویی، مدت‌ها قبل از آنکه دوره‌های مطالعات سازمان‌یافته درباره رادیو در کالج و دانشگاه وجود داشته باشد، در قالب یک کتاب به نام **اقتصاد صنعت رادیو**^(۲) منتشر شد. دو سال بعد، **قانون ارتباطات رادیویی** (the law of communication) اثر استیفن دیویس (stephen davis) آغازگر مرحله‌ای دیگر در

کتاب، راهنمای پخش برنامه (handbook of broadcasting)، نام داشت و اثر والدو ابوت (waldo abbot) بود.

سرعت تکامل این رشته در سال‌های پایانی قبل از جنگ جهانی دوم افزایش یافت. در سال ۱۹۳۸، نتیجه یک تحقیق پیمایشی دیگر نشان داد که بیش از ۳۰ مؤسسه آموزشی، حداقل یک واحد درسی در زمینه رادیو ارائه کرده‌اند. علاوه بر آن، هشت مؤسسه، یک دوره کارشناسی و دو مؤسسه دیگر، یک دوره کارشناسی ارشد در این رشته گذاشته‌اند. در سال ۱۹۳۹، دانشگاه‌های ایالت آیووا (Iowa) و ویسکانسین اقدام به برگزاری دوره دکتری با تأکید بر مطالعه پخش برنامه‌های رادیویی کردند. تا سال‌های ۱۹۴۰-۱۹۳۹ تقریباً ۳۶۰ مؤسسه آموزشی حدود ۱۰۰۰ واحد درسی را در ۱۴ طبقه بندی موضوعی مختلف (مشمول بر «مهندسی الکترونیک» که اکثریت را تشکیل می‌داد) ارائه می‌کردند که از بین آنها، متداول‌ترین عناوین غیرفنی، شامل گفتار رادیو، واحد درسی در زمینه تحقیق پیمایشی، نمایشنامه نویسی، طراحی و تولید برنامه می‌شد.

توسعه بعد از جنگ

آموزش در زمینه پخش برنامه، به دوره‌ای از رشد بنیادین وارد شد و برای بهبود وضعیت استانداردها، هرچند در عمل نامعتبر، در برنامه‌های منتهی به اخذ مدرک در زمینه رادیو (و به زودی در زمینه تلویزیون) اقدامات متمرکزی صورت گرفت. در سال ۱۹۴۵ یک کمیته، مجموعه‌ای مختصر از استانداردهای پیشنهادی را برای برنامه‌های درسی دانشگاهی منتهی به اخذ مدرک در زمینه رادیو منتشر کرد. در سال ۱۹۴۸ نتایج یک تحقیق پیمایشی دولتی نشان داد که تا آن زمان بیش از ۴۰۰ مؤسسه آموزشی حداقل یک واحد درسی در زمینه رادیو، ارائه کرده‌اند که ۳۵ مورد آن به برنامه‌های تحصیلی غیرمهندسی در زمینه رادیو مربوط می‌شد. اما با ظهور تلویزیون، همه انتظارات برآورده نشد.

معمولاً گفته می‌شود که یک حوزه تحقیقات دانشگاهی، حداقل به یک انجمن محققان هم‌فکر در سطح ملی (یا بین‌المللی) و یک نشریه تحقیقاتی نیاز دارد. در سال ۱۹۴۸، اولین گام در این جهت برداشته شد و انجمن دانشگاهی حرفه‌ای رادیو (UAPRE for professional radio education) به وجود آمد که حدوداً ۱۲ دانشگاه در آن عضویت داشتند. عنوان این انجمن، نشانگر وجود دوگانگی در آموزش رادیویی بود آیا چنین واحدهای درسی و مدارک تحصیلی، در اصل برای تربیت کارکنان این رسانه طراحی شده

افزایش پیچیدگی قالب‌های رادیویی، به میزان عمق این رسانه افزود رادیو قبلاً چنین پیچیدگی‌ای نداشت. به عبارت دیگر، نسبت به قبل، مطالب بیشتری برای مطالعه و درک در دسترس قرار داشت. با گسترش اهمیت بیشتر مخاطبان و تحقیقات بازاریابی برای رادیو، افراد در این زمینه‌ها، باید تحصیل کرده‌تر باشند

بود یا اینکه آموزش رسانه‌ای بیشتر به سوی روش‌های هنرهای آزاد گرایش داشت؟

UAPRE به طور خاص برای اعتبار بخشیدن به برنامه‌های درسی منتهی به اخذ مدرک از مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه‌ها به وجود آمده بود اما نتوانست به این هدف دست یابد؛ هرچند این ناکامی به رادیو ارتباطی نداشت بلکه معلول سیاست‌گذاری‌های پیچیده در تمامی مراحل فرایند اعتباربخشی در سطح ملی بود.

در سال ۱۹۵۰ حدود ۴۲۰ کالج و دانشگاه، واحدهای درسی در این زمینه ارائه می‌کردند و ۵۴ مؤسسه مدارک غیرمهندسی، مشتمل بر ۳۰ دوره کارشناسی، ۱۵ دوره کارشناسی ارشد و سه دوره دکتری، اعطا می‌کردند. پنج سال بعد، حداقل ۸۱ واحد منتهی به کسب مدرک دانشگاهی در زمینه رادیو و پخش برنامه وجود داشت.

در سال ۱۹۵۵، UAPRE جای خود را به انجمن آموزش پخش حرفه‌ای (APBE for professional broadcasting education) داد. این انجمن یک سال بعد، انتشار نشریه پخش برنامه (journal of broadcasting) را به عنوان اولین نشریه تخصصی علمی در این رشته در حال تکوین، آغاز کرد. یک سال بعد، نتایج یک پیمایش ملی، نشان‌دهنده برگزاری ۹۳ برنامه کارشناسی (با ۳۰۰۰ دانشجو)، ۵۶ برنامه کارشناسی ارشد (بیش از ۴۰۰ دانشجو) و ۱۵ برنامه مطالعاتی دکتری (با ۱۲۲ نامزد دریافت دکتری) بود. در آن زمان، مدرسان پخش برنامه با انجمن ملی پخش‌کننده‌ها (association of broadcasters national) همه ساله یک گردهمایی برگزار می‌کردند و بسیاری از این مدرسان در بیشتر سخنرانی‌های معتبر و سازمان‌های علمی ژورنالیستی، فعالیت داشتند. هر ساله تعداد بورس‌های تحصیلی، میزان اعطای کمک هزینه به عنوان دستپاری استادان

و فرصت‌های تحقیقاتی، افزایش می‌یافت.

البته در این زمان بدون اغراق، تمام چشم‌ها به سوی تلویزیون بود و واحدهای درسی و تحقیقات در زمینه رادیو کم‌کم محو می‌شد. تعداد محدودی واحدهای درسی در زمینه اجرای برنامه باقی ماندند؛ ولی اکثر برنامه‌های پخش به طور خیلی جدی، بر تلویزیون متمرکز شدند و با توجه به هزینه چنین آموزش‌هایی و فقدان علاقه دانشجویان نسبت به رادیو، مطالعات در زمینه رادیو تقریباً به سرعت، مورد بی‌توجهی قرار گرفت. اما تا این زمان، این رشته به اندازه کافی پا گرفته بود تا بتواند خود را در مقابل باصرفاً تمرکز بر آموزش حرفه‌ای، حفظ کند.

در سال ۱۹۷۳، APBE به انجمن آموزش پخش برنامه رادیویی (BEA broadcast education association) تبدیل شد و نتیجه این تغییر عبارت بود از سازمان‌دهی بهتر به بسیاری از برنامه‌های پخش، با تأکید بر شاخه هنرهای آزاد که قبلاً طراحی شده بود.

تجدید حیات رادیو

در دهه ۱۹۸۰، بار دیگر رادیو در برنامه‌های و واحدهای درسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی پدیدار شد. این امر، نتیجه ترکیب تعدادی از عوامل، در ابتدا در صنعت رادیو و سپس در آموزش بود. مسلماً رشد تعداد ایستگاه‌های رادیویی (که برای فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، فرصت‌های شغلی در بدو استخدام فراهم می‌کردند) یکی از این عوامل بود.

همچنین تجدید حیات رادیویی عمومی و آموزشی که در دهه ۱۹۷۰ پخش برنامه را آغاز کرده بود و ظهور برنامه‌های مستندنمایی رادیو، از دیگر عوامل مؤثر محسوب می‌شد. افزایش پیچیدگی قالب‌های رادیویی، به میزان عمیق این رسانه افزود. رادیو قبلاً چنین پیچیدگی‌ای نداشت. به عبارت دیگر، نسبت به قبل، مطالب بیشتری برای مطالعه و درک در دسترس قرار می‌گرفت. با گسترش و اهمیت بیشتر مخاطبان و تحقیقات بازاریابی برای رادیو، به افراد تحصیل کرده نیاز بود. محبوبیت انفجاری رادیوی گفتمان در دهه ۱۹۸۰، رادیو را در کانون توجهات سیاسی قرار داد. رادیو به طور روزافزون در عرصه خبر حضور یافت. با تأثیری که مجریان برنامه‌های موسیقی و نیز برنامه‌های گفتمان بر انتخابات داشتند، توجه افراد جوان به این موضوع، به عنوان یک شغل اجتماعی، به طور تصاعدی افزایش یافت. در سوی دیگر این طیف، توجه

فزاینده به «عصر طلایی» رادیو، توجه به تاریخ و جامعه‌شناسی رادیو را افزایش داد. همانند دیگر بخش‌های زندگی آمریکایی، زنان و افراد متعلق به گروه‌های اقلیت، بیشتر به استخدام رادیو درآمدند و از این طریق راه‌های موفقیت در رسانه را هموار کردند. فناوری نیز نقش فزاینده‌ای را در این میان ایفا کرده است به طوری که صنعت رادیو به طور روزافزون رایانه‌ای و ماشینی شد و برنامه‌ریزی‌هایی برای دیجیتالی کردن آن صورت گرفت و بیش از پیش در سطح گسترده از طریق اینترنت در دسترس قرار گرفت.

همان‌طور که دیده می‌شود، مدیران رادیو تأکید بیشتری بر صلاحیت آموزشی افرادی که می‌خواستند به این رشته وارد شوند، داشته، مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه‌ها هم، رادیو را دوباره کشف کردند. در واقع، چندین مؤلفه وجود داشت که از جمله آنها می‌توان از: ظهور دوباره کتاب‌های درسی جامع مختص رادیو و با محوریت تولید برنامه، انتشار نشریه جدیدی با عنوان *مجله مطالعه رادیو* (journal of radio studies) که در سال ۱۹۹۲ سالانه منتشر می‌شد و تا سال ۱۹۹۸ انتشار آن به دو بار در سال افزایش یافت (و اولین مجله دانشگاهی بود که بر رادیو تأکید داشت) و (احتمالاً دیرتر از موعد) شکل‌گیری پخش برنامه و رادیویی اینترنتی در داخل BEA در سال ۲۰۰۰، نام برد. رادیو هفت دهه پس از کشف دانشگاهی این رسانه، دوباره در عناوین درسی دانشگاهی در سراسر کشور حضور پیدا کرد و پس از طی یک چرخش کامل، به وضعیت اولیه بازگشت.

پاورقی:

- ۱- (economics of radio broadcasting) (۱۹۲۵) اثر هیرام جوم (jome hiram)؛ که بر مبنای پایان‌نامه دکتری اقتصاد این نویسنده از دانشگاه ویسکانسین (wisconsin) نگارش یافته بود.
- ۲- (متن این سخنرانی‌ها در قالب یک کتاب منتشر شد) به عنوان اولین واحد درسی ثابت درباره رادیو؛ در سال ۱۹۲۹ در دانشگاه کالیفرنیا جنوبی (university of southern california) طراحی شد.

منبع:

برگرفته از مجموعه چند جلدی *دائرة المعارف رادیو* که به زودی توسط اداره کل تحقیق و توسعه رادیو منتشر می‌شود.

